

פרק 14 - חינוך

מקורות והגדרות

לוח 1: גני ילדים, בתי-ספר יסודיים ועל-יסודיים - ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט

- מקור הנתונים לגבי המוסדות**
- בתי מדרש למורים וגננות, בתי"ס על תיכוניים וחינוך גבוה - למ"ס.
 - ישיבות - משרד הדתות.
 - מעונות ילדים - ארגוני נשים "נעמ"ת", "ויצ"ו ו-"אמונה".
 - בתי"ס פרטיים - הנהלות בתי-הספר.

בשנת תשס"ו (2005/06), הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ערכה שינויים באופן הדיווח של נתוני המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו הנתונים של הסטודנטים והתארים של המכללות בעיר תל-אבי-יפו נכללו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני. היות שהתארים האקדמיים של המכללות האקדמיות אינם שונים מהתארים האוניברסיטאיים, הוחלט להציג את הנתונים של המכללות האקדמיות שמעניקות תואר ראשון ושני מוכר, בנפרד מנתוני המוסדות העל-תיכוניים שאינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים.

הנתונים על המכללות האקדמיות בעיר מתייחסים לסטודנטים הלומדים במוסדות הבאים:

א. מכללות האקדמיות:

- המכללה האקדמית ת"א-יפו
- המכללה האקדמית להנדסה בת"א
- המסלול האקדמי של המכללה למנהל - קמפוס ת"א

ב. מכללות לחינוך:

- מכללת לוינסקי לחינוך-כולל המדרשה למוסיקה
- מכללת סמינר הקיבוצים
- מכללת תלפיות - המכללה הממ"ד להכשרת עובדי הוראה
- מכללת הוראת הטכנולוגיה מיסודה של המכללה למינהל

הערה: בעקבות שינוי זה יש להיזהר בהשוואת הנתונים הנוכחיים לנתוני העבר בלוחות הרלוונטיים לחינוך העל-תיכוני ולחינוך הגבוה בעיר.

לוחות 2 - 17: ע' / מינהל החינוך, התרבות והספורט, המרכז למחקר כלכלי וחברתי

הנתונים מבוססים על עיבוד קובץ החינוך העירוני (קובץ זה נגזר בתחילת השנה, בחודש מרס, מקובץ החינוך העירוני התפעולי).

מוסדות עירוניים ומשותפים

- עד תשס"ב נתונים לגבי החינוך העל-יסודי כללו רק בתי-ספר עירוניים. החל בתשס"ג הנתונים על החינוך העל-יסודי כוללים גם בתי-ספר משותפים.

גני ילדים

- נכללים רק גני ילדים עירוניים, אשר בהם לומדים ילדים בגיל חובה - 5, וגיל טרום חובה - 3-4.

דרגת הכיתה

- ברוב בתי הספר היסודיים בעיר יש 6 דרגות כיתה (א' -ו'), אך ישנם

- גם בתי-ספר עם 8 דרגות כיתה (א' - ח'). באופן תקין מתקבלים בגיל 6 לדרגת כיתה א'.
- רוב בתי-הספר העל-יסודיים בעיר, כוללים כיתות ז'-י"ב (שש שנתיים), אך ישנם בתי-ספר הכוללים כיתות י'-י"ב (שלוש שנתיים) או ט'-י"ב (ארבע שנתיים). לפעמים בתי הספר העל-יסודיים כוללים גם כיתות י"ג ו-י"ד.
- בבתי מדרש למו"ג יש 3-4 דרגות כיתה.
- כיתה מיוחדת בבית-ספר רגיל, בה לומדים תלמידים שיש להם פיגור לימודי ניכר, ו/או הפרעות התנהגות משמעותיות.

כיתת חינוך מיוחד

- פיקוח**
- ממלכתי עברי (מ"מ)
- ממלכתי דתי (ממ"ד)
- ממלכתי ערבי
- עצמאי (חרדי)

לוחות 18 ו-19: ע' מינהל החינוך, התרבות והספורט, היחידה לתכנון, הערכה ובקרה

- התמדה וניידות התלמידים**
- תלמידים שהחלו כיתה ז' וסיימו כיתה י"ב באותו בית-ספר בעיר.
- במערכת החינוך**
- תלמידים שעברו במהלך שנת הלימודים לבתי-ספר אחרים בעיר וסיימו בהם את לימודיהם.
- תלמידים שנשרו ממערכת החינוך לפני סיום הלימודים כחוק.
- תלמידים שעזבו את הלימודים בעיר והמשיכו לימודים בעיר אחרת.

לוח 20: משרד החינוך והתרבות

החל בשנתון הסטטיסטי 2006 מס' 45, הנתונים המוצגים נכונים לחודש ינואר של שנת פרסום השנתון. בשנתונים הסטטיסטיים הקודמים פורסמו נתונים ארעיים ולא נתונים סופיים. מכאן שיש לשים לב להשוואת הנתונים של לוח זה בשנתון הסטטיסטי הנוכחי לנתונים של אותו הלוח בשנתונים סטטיסטיים קודמים.

לוחות 21 - 30: הלמ"ס

הערה: בעקבות השינויים שעברו לוחות החינוך הגבוה יש לשים לב להשוואות הנתונים למגמות ונתוני העבר בלוחות הרלוונטיים לחינוך העל-תיכוני ולחינוך הגבוה בעיר. (ראה הסבר מפורט בעמ' 371 בלוח 1).

תיאור והסבר

1. כל מערכת החינוך

מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית על דרגיה השונים - גנים, ביי"ס יסודיים ועל-יסודיים, כולל בתי-הספר המשותפים (לוח 14.2) - עמד בתשס"ז על כ-51,380, מספר דומה לזה שנרשם בתשס"ו ובתשס"ה (כ-51,360 וכ-51,270 תלמידים, בהתאמה).

מספר הילדים בגני הילדים העירוניים בתשס"ז עמד על 9,158, מספר גבוה יותר בהשוואה למספר הילדים בגני הילדים העירוניים בתשס"ו שעמד על 8,977. זהו מספר הילדים הגבוה ביותר מאז אמצע שנות ה-90. בשלוש השנים האחרונות נרשמה גם עלייה במספר גני הילדים ובמספר כיתות הגן. בתשס"ד היו 177 גני ילדים עירוניים ובתשס"ז עלה מספרם ל-207, מספר הכיתות בתשס"ד היה 319 ובתשס"ז מספר הכיתות עלה ל-326 (לוח 14.2).

מספר מעונות הילדים של ארגוני הנשים (נעמ"ת, ויצ"ו ואמונה) בשנה"ל תשס"ו עמד על 41 ומספר הילדים בהם - 3,759 וזאת עלייה קטנה בהשוואה לתשס"ה - 39 מעונות ובהם 3,579 ילדים (לוח 14.1).

החל בשנת תשנ"ד (1994), בחינוך היסודי (בדרך כלל כיתות א'-ו') הסתמנה ירידה הדרגתית ומתונה במספר התלמידים (לוח 14.2) - בתשנ"ד מספר התלמידים עמד על כ-26,722 והצטמצם בהדרגה עד שהגיע בתשס"ג לכ-22,950 תלמידים; החל בתשס"ד החלה עלייה מתונה במספר התלמידים בחינוך היסודי כך שבתשס"ז מספרם עמד על כ-23,970, אם כי מספר זה נמוך בהשוואה למספר התלמידים שנרשם בתשנ"ד. בתשס"ז מספר המוסדות בחינוך היסודי עמד על 88 ומספר הכיתות בהם היה 1,003. בהשוואה לתשס"ו נפתחו שלושה בתי-ספר וכן, מספר הכיתות עלה במעט בכ-3% (מ-976 ל-1,003).

החל בתשס"ג הנתונים של בתי-הספר העל-יסודיים (בדרך כלל כיתות ז'-י"ב) מתייחסים הן למוסדות החינוך העירוניים והן למוסדות החינוך המשותפים (עירוניים ולא עירוניים). מספר התלמידים בבתי הספר העל-יסודיים העירוניים והמשותפים בתשס"ז עמד על כ-18,260, כך שהחל בתשס"ג, בה נרשמו כ-20,500 תלמידים, מסתמנת מגמה של ירידה הדרגתית במספר התלמידים בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף. מספר בתי-הספר בתשס"ז בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף עמד על 25 מוסדות, נוסף בית ספר אחד בהשוואה לתשס"ו בה היו 24 מוסדות. בחינוך העל-יסודי חלה ירידה מסוימת במספר הכיתות מ-673 כיתות בתשס"ו ל-654 כיתות בתשס"ז.

ביפו פועלים 4 בתי-ספר שאינם מוכרים ע"י משרד החינוך והתרבות, ולומדים בהם בעיקר בני המיעוטים. בבתי-ספר אלה למדו בתשס"ו כ-1,240 תלמידים בגילאי הגן, בית הספר היסודי והעל-יסודי, בשנת תשס"ה למדו במוסדות אלה כ-1,370 תלמידים. הנתונים מתחילת שנות ה-2000 מראים כי לאורך השנים מתרחש צמצום הדרגתי במספר התלמידים במוסדות אלה (לוח 14.1).

מספר הלומדים בבתי המדרש למורים וגננות בת"א-יפו במוסדות שאינם מעניקים תואר מוכר עמד בתשס"ו על 1,357 תלמידים. בסך הכל יש מוסד אחד כזה בעיר - "מכללת תלפיות". בבתי"ס העל-תיכוניים שאינם מעניקים תואר אקדמי מוכר למדו כ-5,470 תלמידים במגוון מסלולי לימוד.

באוניברסיטת תל-אביב למדו בתשס"ו 28,023 סטודנטים, בהשוואה ל-28,671 סטודנטים בשנה הקודמת. נתון זה מצביע על ירידה של כ-2.3% במספר הסטודנטים באוניברסיטה. ירידה זו אינה מאפיינת את המגמה הכללית שנרשמה מאז תחילת שנות האלפיים המצביעה על עלייה מתמדת משנה לשנה, במספר הסטודנטים.

במכללות האקדמיות בעיר המעניקות תואר אקדמי מוכר למדו בתשס"ו 9,464 סטודנטים.

2. מערכת החינוך העירונית

מספר התלמידים במערכת החינוך העירונית על דרגיה השונים - גנים, ביי"ס יסודיים ועל-יסודיים כולל בתי הספר המשותפים (לא כולל חינוך פרטי) - עמד בתשס"ז על כ-51,380, מספר כמעט זהה לזה שנרשם בתשס"ו שעמד על כ-51,360 תלמידים (לוח 14.2).

ההוצאות בפועל לחינוך הפורמלי בתקציב הרגיל לשנת 2006 הסתכמו בכ-565 מיליון ש"ח (ללא פירעון מלוות), והן היוו כ-16% מסה"כ ההוצאות של העירייה. הנתונים המקבילים לשנת 2005 הסתכמו ב-531 מיליון ש"ח והן היוו כ-15% מסה"כ ההוצאות של העירייה.

מינהל החינוך, התרבות והספורט מפעיל פרויקטים רבים החוצים את כל דרגי החינוך בעיר בתחומי החינוך, החברה והתרבות. להלן הפרוייקטים המרכזיים לשנת תשס"ז.

2.1 פרויקטים ונושאים חוצי מינהל החינוך, התרבות והספורט בתשס"ז:

א. טיפוח הישגים לימודיים

גן - מעג"ן - מערך תומך גן: תוכנית התערבות מערכתית לאיתור ילדים בעלי צרכים מיוחדים, הדרכת הצוות החינוכי ותכנון דרכי התערבות וטיפול בשיתוף ההורים הכולל שרות מורחב במרכז טיפולי.

יסודי - הפעלת שעות לתגבור והעשרה: בכל בתי-הספר בעיר מתקיימת תוכנית לתגבור והעשרה במיומנויות היסוד: 80% מהשעות מוקצות לתגבור שפה, מתמטיקה, מדעים, ואנגלית 20% מהשעות להעשרה באומנויות המגוונות. סה"כ שעות תגבור והעשרה: 4210 שעות. הפעלת יום חינוך ארוך (יוחא"י): הארכת יום הלימודים בבתי הספר שאינם נכללים בחוק שטרית. במסגרת זאת פעלו 8 בתי ספר, המונים 99 כיתות. מספר התלמידים המשתתפים 2,968. שעות לתגבור ממוקד לתלמידים בעלי צרכים לימודיים הקצאת שעות לתלמידים מתקשים בקריאה, חשבון ואנגלית, לצורך צמצום פערים בפרק זמן מוגדר. קיום מערך הדרכה תומך למידה: הקצאת שעות להפעלת מערך הדרכה עירוני למיומנויות היסוד, תוך הטמעת תוכניות הלימודים החדשות. תוכניות ופרויקטים לימודיים בתחום מדעים: תוכניות לעידוד קריאה 11 בתי ספר זכו להקצבה לרכישת ספרי קריאה, לאור תוכנית בית ספרית מערכתית בנושא עידוד הקריאה.

על-יסודי - הקנייה והפעלה של תכנית לימודים מיוחדת לתלמידי 51 הכיתות הברורותיות, לשיפור ההישגים ובעקבות זאת, להעלאת אחוזי הזכאות לברורות. הפעלת מערך מסייע: מתן 736 ש"ש אפקטיביות בחט"ב ו-974 ש"ש בחט"ע, לתגבור לימודי התלמידים בסיכון לימודי. איתור מוקדם של תלמידים בעלי סיכון לימודי בשכבת כותות ז' - בחודש ספטמבר 2006 הועברו מבחנים ב-3 מקצועות ראשיים: אנגלית, מתמטיקה ועברית. לתלמידים שאותרו נבנו תוכניות התערבות מתאימות לקידום. התנדבות חיילי צה"ל בבתי"ס - א. פרויקט "יחדיו": ב-4 בתי"ס, כ-200 קצינים וחיילים מיחידה מובחרת בחיל המודיעין, חונכים ומלמדים את התלמידים (שעתיים בשבוע) במקצועות הריאליים, לשון ואנגלית. ב. פרויקט "מרום": יחידה מובחרת מחיל המודיעין מתנדבת במתן עזרה לימודית בבתי"ס נוסף. תוכנית "אופק" לברורות - בשיתוף עם גיוניט ישראל והמשרד לקליטת עלייה. מותאמת ליוצאי אתיופיה, קווקז ובוכרה בכיתות י"ב. מתקיימת בשלושה בתי"ס.

ב. עידוד מעורבות חברתית בקרב תלמידים וגם בקרב הורים ואנשי חינוך

יסודי - פרויקט מובילות ירוקה ומנהיגות צעירה: פרויקט לטיפוח סביבה איכותית הפועל בכל בתי הספר. התוכנית באה לפתח יכולות הובלה והשפעה, יזמות, אכפתיות, ומעורבות בקרב תלמידים ומורים.

על-יסודי - הפעלת פרויקט "שירות לזולת" בכל כיתות י" בעיר (כ-3,000 תלמידים פעילים). 18 בתי"ס חילקו בטקס בית-ספרי תעודות זהות, בסיום למידת התוכנית "להיות אזרח". תהליך הבניית מנהיגות הנוער בבתי"ס. פורום לוס-אנג'לס: קבוצה של 40 תלמידים הלומדים נושאים הקשורים לנושא הזהות היהודית ועוסקים בהתנדבות ובתרומה לקהילה.

ג. העשרת הלומדים במסגרת שעות הלימודים ומחוץ לה

גן - מרכז טיפולי: מסגרת תומכת הפועלת בשעות אחה"צ במרכז כייף בי. מערך טיפולי במגוון תחומים פרא-רפואיים לילדים הזכאים לשעות שילוב (גילאי חובה). כייף בי מרכז העשרה לגני ילדים בתחום המדעים והאומנויות. חיזוק וטיפוח מיומנויות היסוד באמצעים חווייתיים. בית בטבע: מרכז העשרה לגני ילדים בתחום הטבע והאקולוגיה. חיזוק וטיפוח מיומנויות היסוד באמצעים חווייתיים בתחומי מדע, בעל חיים, אומנות, מחשב ומולטימדיה. טיפוח ערכים של שמירה על איכות הסביבה, החזרת הטבע לעיר, טיפוח אהבה וזיקה לטבע.

יסודי - חידון רחובות תל-אביב: קיום אירוע בנושא "רחובות בתל-אביב-יפו", בהשתתפות כל

בתי הספר בעיר. במרבית בתי הספר מתקיימת פעילות לימודית מקדימה בנושא. הפעלת מערך מתנדבים: הפעלת מערך מתנדבים מעמותות שונות, לצורך תגבור והעשרה בתוך בתי הספר. יום ירושלים: קיום צעדה במסלול בעיר לילדי כתות ה', ביום ירושלים, והתכנסות למופע אורקולי בשיתוף מדרשת רעות. תוכנית תאומות בתי-ספר, שותפות תל-אביב לוס-אנג'לס.

על-יסודי - תלמידים מתכננים ת"א-יפו בת קיימא לשנת 2020: תלמידי תל-אביב-יפו בדקו את חופי ת"א-יפו, חקרו את המפגעים, כתבו עבודת חקר והציעו פתרונות יצירתיים ומקוריים לפתרון הבעיות שנחקרו. השתתפו כ-1,000 תלמידים מ-12 בתי ספר. תלמידי כיתות ז' עולים לירושלים: השתתפו כ-3,000 תלמידים. כולם ביקרו ברובע היהודי, כל בית ספר טייל במסלול נוסף בירושלים אותו בחר. בסיום היום נפגשו כל התלמידים למופע מסכם בלטרון. תוכנית מנהלי העתיד: 30 תלמידים מכיתות י"א מבתי הספר התיכוניים בת"א-יפו נחשפו לעולם העסקים והיזמות. התלמידים הכירו מקרוב את החברות העיסוקיות ופגשו מודלים שונים של ניהול. משלחות לפולין: א. משלחת עירונית - בנובמבר 2006 יצאה למסע לפולין משלחת בת 120 תלמידים מ-6 בתי"ס. ב. משלחות בתי"ס - 8 משלחות בית-ספריות בהשתתפות כ-1,500 תלמידים.

ד. טיפוח אקלים מיטבי

גן - מעגל 2 - תוכנית לשיפור אקלים הגן: הכנסת תוכנית לשיפור אקלים הגן ומניעת אלימות. הכנסת יועצות חינוכיות העובדות עם הצוותים החינוכיים, ההורים והילדים. אורח חיים מיטבי בגני הילדים: גיבוש מסמך "אורחות חיים". שפת הגוף תקשורת בלתי אלימה טיפול במוקדי אלימות פעילים בגני ילדים. הקניית כלים להעצמת צוות הגן בהתמודדות במצבי אלימות ויצירת קבוצות תמיכה לגננות.

יסודי - הטמעת מסמך "אורחות חיים": המשך הטמעת מסמך אורחות חיים בבתי הספר, תוך קיום מעקב באמצעות שאלוני משוב, הערכה ומבדקי אח"ם (אקלים חינוכי) המופצים לכל מנהלי בתי הספר.

על-יסודי - מניעת התנהגויות בסיכון: 330 תלמידים המשמשים כעמיתי סמים עוברים הדרכה כוללת.

ה. פיתוח סגלי הוראה

גן - הדרכת גננות עברית: המשך לתוכנית האוריינות של פרופ' איריס לוי. הדרכת גננות-ערבית: השתלמות שנתית להרחבת דרכי תקשורת ומיומנות שפתית באמצעות ספרים.

יסודי - השתלמויות מורים במרכז פסג"ה במיומנויות: חינוך לשוני, מדעים, מתמטיקה ואנגלית, כולל הכשרת סגלי הוראה לעבודה עם ילדים בסיכון לימודי. בכל תחום נבנתה מודולה לנושא ילדים בסיכון. השתלמות והדרכת מורים למדע וטכנולוגיה ב-78% מבתי הספר בנושאים: מעבדות בנושא חומרים ואנרגיה, ילדים בסיכון, מאגר המשימות - המשוב הבית ספרי והערכה פנימית. השתלמות למנהלים וצוותים מובילים ב-7 בתי ספר בעיר כחלק מתוכנית תרבות עברית. הדרכה וליווי בתי הספר לצורך הבניית תוכנית פעילות בנושא. התמקצעות והשתלמות במתמטיקה: 46 מורים משתתפים בתוכנית ההתמקצעות במתמטיקה בנוסף על 54 שסיימו את ההתמקצעות. כמו כן, 88% מהרכזות משתלמות בקורס רכזות. השתלמויות לסגלי חטיבה צעירה: השתלמות שנתית למסייעות חינוכיות בחטיבה הצעירה, לצורך מתן כלים פדגוגיים יישומיים והעצמה אישית. השתלמות שנתית למורות וגננות בחטיבה הצעירה.

על-יסודי - חלופות בהוראה והערכה- צוות מורים בתחומי הדעת השונים ומחנכים השתלמו בתחומים: "מקריאה לכתיבה", "שיח ספרים", "הכנת עבודות חקר". זהות יהודית-ישראלית: הוקם צוות מוביל לנושא זהות יהודית-ישראלית בכל אחד מבתי"ס העל-יסודיים, ממלכתיים/ממ"ד. השתתפו כ-200 משתתפים מ-19 בתי"ס. השתלמות רכזי מערך מסייע: השתתפו 22 רכזים מכל בתי"ס בשמונה מפגשים. המפגשים עסקו בהעצמת תפקידו של הרכז, העמקת ידע והבנה של לקויות למידה וקשיי למידה.

ו. חינוך לתרבות ולאמנות

יסודי - סל תרבות: הפעלת סל תרבות עירוני מסובסד בבתי הספר במגוון תחומי תרבות ואומנות: תיאטרון, מוסיקה, מחול, מוזיאונים. תערוכת ראובן: ילדי כתות ה' מ-30 בתי ספר בעיר סיירו בתערוכה במוזיאון תל-אביב.

על-יסודי - חינוך לתרבות ולאומנויות: צפייה בהצגות, מופעי מחול, מוסיקה וכ"ד באמצעות סל תרבות. כ-1,200 תלמידים מ-9 בתי"ס צפו במופעים של הבלט הישראלי. כ-300 תלמידים מ-2 בתי"ס צפו במופעי מחול אחרים.

2.2 המוסדות הפנימייתיים

בתשס"ז, במסגרת מינהל החינוך, התרבות והספורט, במחלקה לקידום ילדים ונוער, פעלו 3 פנימיות - "בית הילד", "בית הנוער" ו"גבעת הוד". הפנימיות הן מסגרות ביתיות תומכות, המיועדות לילדים ובני נוער שאינם יכולים להמשיך לגדול בבתיהם. הילדים ובני הנוער מלווים ע"י צוות מדריכים קבוע 24 שעות ביממה. כל ילד בהתאם לצרכיו משובץ בבתי הספר השונים בעיר. מסגרת הפנימייה מאפשרת לכל ילד חוויה מתקנת והזדמנות למימוש הפוטנציאל האישי. לשם כך קיים מערך תומך בתחום הלימודי, הרגשי החברתי והתרבותי. צוות הפנימייה עובד בשיתוף פעולה עם משפחות הילדים מתוך מטרה לאפשר חזרתם הביתה.

2.3 השירות הפסיכולוגי-חינוכי (שפ"ח)

מטרת השירות לסייע להתפתחותם והסתגלותם התקינה של ילדי גנים ותלמידי בתי-ספר במסגרות החינוך השונות. השירות ניתן באמצעות 6 תחנות עירוניות אזוריות, נוסף על מרכז השירות הכולל גם 4 מדורים מקצועיים: חינוך מיוחד, גני ילדים, פנימיות ושירותים טיפוליים ומחקר. עבודת הפסיכולוגים במערכת החינוכית מתרכזת בעיקר בדיונים עם הצוות החינוכי ומתן ייעוץ, בשילוב עם אבחון וטיפול ישיר בילדים המופנים ובהוריהם. וכן, השפ"ח מספק חוות דעת פסיכולוגיות לוועדות השמה וועדות שילוב. השפ"ח גם נותן ייעוץ לוועדות העירוניות והאזוריות בנוגע לקידום של פרויקטים פסיכו-חינוכיים בקהילה.

בתשס"ו הופנו לשפ"ח 7,121 תלמידים במסגרת החינוך הרגיל והמיוחד, שהיוו כ-14% מכלל התלמידים במערכת החינוך העירונית והמשותפת. מקרב התלמידים שהופנו לשפ"ח כ-78% במסגרת החינוך הרגיל ועוד כ-22% במסגרת החינוך המיוחד. 26% פניות הגיעו מגנים, 47% מבתי הספר היסודיים ו-28% מבתי הספר העל-יסודיים. 35% מהפניות היו פניות חדשות של תלמידים שלא היו מוכרים לשירות הפסיכולוגי, בעוד ש-65% היו פניות חוזרות של תלמידים שהופנו לשפ"ח בעבר.

בחינוך הרגיל, 48% הן פניות חדשות והשאר (52%) פניות חוזרות. בחינוך הרגיל שיעור הפניות החדשות הגבוה ביותר נרשם בגן (כ-65%) בעוד שבחינוך היסודי והעל-יסודי 41% מהפניות היו חדשות.

לגבי תלמידי החינוך המיוחד (כיתות בתוך ביי"ס רגילים, בתי-ספר מיוחדים) כמעט ולא ניתן למצוא הבדל בין דרגי החינוך השונים בשיעור הפניות החדשות. בחינוך המיוחד מעל 90% מהפניות הן פניות חוזרות. זאת מכיוון שתלמידים בחינוך המיוחד נדרשים לעבור אבחון פסיכולוגי וועדת השמה הקובעת את זכאותם לחינוך מיוחד ולכן מרביתם מוכרים לשירות הפסיכולוגי.

סיבות הפנייה המרכזיות בכל אחד מדרגי החינוך הן: גנים - חוסר בשלות ובעיות רגשיות; ביסודי ובעל-יסודי - מימוניות לימודיות ובעיות רגשיות. הסיבות הללו הן הסיבות העיקריות לפנייה בהתייחס הן לחינוך הרגיל והן לחינוך המיוחד (שבמסגרת החינוך הרגיל והמיוחד כאחד).

פרוייקטים מרכזיים של שפ"ח בקהילה ובמערכת החינוך:

א. פרוייקטים במסגרת הגנים

1. **איתור הילד המתקשה והעצמת הגנות בגני טרום חובה ובגני חובה.** שיפור יכולותיה של הגנת באיתור וזיהוי מוקדם של ילדים עם קשיים ולהתערבות מוקדמת מתאימה של גורמים טיפוליים.
2. **ליווי התפתחותי: יצירת סביבה גנית מקדמת צמיחה.** מטרת הפרוייקט - איתור מוקדם והפנייה לטיפול של ילדים, לפני גיל גן חובה, הידוק משמעותי של הקשר המקצועי בין השפ"ח לגנות, הגברת המעורבות והשותפות של הורי הילדים בבניית תכנית טיפול בקשייהם של הילדים וכן איגום כ"א ומשאבים ציבוריים.
3. **חינוך מיוחד - גן השפ"ח:** (גן טיפולי-רגשי - תוכנית ניסוי). העמקת הטיפול בילדים, אשר אותרו כבעלי קשיים רגשיים, חלקם על רקע אישי-התפתחותי וחלקם על רקע התפתחותי-סביבתי. כמו-כן, העמקת הטיפול בהורי הילדים.

ב. פרוייקטים במסגרת ביי"ס יסודיים

1. קבוצות טיפוליות להקניית כישורים חברתיים לילדים עם הפרעות בתחום התקשורת (אוטיזם, PDD, תסמונת אספרגר).
2. **מ"אי-דיבור לאי של דיבור"** - ביי"ס החשמונאים: סיוע וחיזוק המורים ביכולתם להתמודד עם ההוראה בכיתה מעורבת. ע"י העלאת הנושא היהודי-ערבי למודעות המורים, יצירת אווירה בית-ספרית פתוחה לדיון בנושא ופיתוח דיאלוג סביב הנושא בין המורים.

ג. פרוייקט במסגרת ביי"ס על-יסודיים

1. **להיות מורה בבית ספר רב-תרבותי, רב-לאומי ורב-דתי.** פרויקט המופעל זו השנה השלישית בביי"ס עירוני ז' ביפו בהנחיית פסיכולוגיים משפ"ח. במטרה לקדם את הדיאלוג הערבי-יהודי, הפלורליזם ותחושת השייכות בביי"ס.

ד. פרוייקטים במסגרות נוספות

1. המשך לקבוצות הורים במסגרות החינוך ביפו (במגזר היהודי והערבי) בעלי אוכלוסיות מגוונות.
2. מרכז לטיפול הורי, דיאדי ומשפחתי, בתחנת שלם
3. **"לא מרימים ידיים יותר"** - תכנית התערבות בקרב משפחות, בהן ההורים אלימים כלפי ילדיהם (קבוצת הורים).
4. סדנאות וקבוצות של מורים, הורים ותלמידים בנושאים של חינוך מיני, לקויי-למידה, מנהיגות הורים, התמודדות עם חרדת מבחן ועוד. בנוסף, "דלת פתוחה" - ייעוץ אנונימי קצר טווח בקהילה.

2.4 המרכז לפיתוח סגלי הוראה - פסג"ה (בעבר המרכז הפדגוגי המשולב-מרפ"ד)

מרכז פסג"ה הינו גוף משותף למינהל החינוך, התרבות והספורט בעירייה ולמשרד החינוך, במחוז תל-אביב. המרכז מיועד לתת מענה להתפתחותם וקידומם המקצועי של כל סגלי ההוראה בעיר ת"א-יפו בהתאם לצורכי מוסדות החינוך, דגשי הרשות העירונית, קדימויות המחוז והמטה של משרד החינוך, תוך מיצוי מרבי של המשאבים ואיגומם. המרכז מזמן שירותים פדגוגיים המיועדים להעמקת ידע ולהעשרת העוסקים בחינוך והוראה בתחומים הפורמליים והבלתי פורמליים, בטווח הגילאים מינקות ועד תום ביה"ס העל-יסודי. המרכז פועל באמצעות שיטות הוראה עדכניות ובאמצעות השתלמויות, ימי עיון וסדנאות, הדרכה ויעוץ פרטניים, קהילות לומדות, תוך כדי שיח משותף עם מומחי התחום.

מבין השירותים שניתנו בתשס"ו במרכז פסג"ה:

1. **השתלמויות** - 129 השתלמויות בהן השתתפו כ-3,230 משתלמים.
2. **מרכז משאבים** - התקיימו כ-3,000 ביקורים ו-15 מפגשי הנחייה לקהל יעד בהשתלמויות ו/או במסגרת פעילויות עירוניות כלשהי לצורך הדרכה והכוונה לשימוש במשאבי למידה

- עיוניים ואורקוליים במגוון מקצועות ההוראה ובנושאים חברתיים-ערכיים שעל סדר היום הפדגוגי.
3. **אתר האינטרנט מרכז פסג"ה** - פותח השנה כערוץ תקשורת בין אוכלוסיית המשתלמים וקהלי יעד נוספים. באתר מיוצגות פעילויות מרכזיות שמתקיימות במרכז פסג"ה וכלי עבודה מגוונים בנושאים המובילים והמרכזים שעל סדר היום במערכת החינוך, בכלל, ובעיר תל-אביב-יפו, בפרט.
 4. **בסדנא לעיצוב סביבה לימודית** - ניתן השנה סיוע וייעוץ מעמיק ל-30 בתי ספר בעיצוב מרחבי למידה.
 5. **במרכז ההדרכה למדעים ולטכנולוגיה** - נערך כנס תלמידי פרויקט גלוי"ב בחוף תל ברוך כהמשך ללמידה של סגלי ההוראה בתחום זה. נערך כנס תלמידים בפרוייקט "גם אני ממציא". התקיימה אולימפיאדה של כרזות חקר מדעיות - "מדע-ידע". התקיימו 2 כנסים של מורי מדעים בבתי הספר היסודיים.
 6. **מוקד מחוזי לעידוד קריאה** - ניתנו השתלמויות והתקיימו מפגשים בנושאים הבאים: הנחיה פרטנית ל-20 מורים וגננות; הנחיה ל-20 ספרניות מבתי ספר בעיר; הנחיה ל-10 קבוצות של אורחים, בעלי תפקידים במערכת החינוך בארץ ובעולם.
 7. **מרחב לימודי בנושא השואה** - בתשס"ז הוקם מרחב לימודי בנושא השואה ובו מאגר מייצגים חזותיים, עדויות והצעות לפעילויות לפיתוח והפקת מרחב לימודי בבית הספר. הפעילויות מיועדות בעיקר, לכיתות הגבוהות בבתי"ס היסודיים ולחטיבות הביניים.
 8. **"תרבות עברית"** - מרכז פסג"ה שותף בפיתוח ובהטמעה של תכנית "תרבות עברית" לחיזוק ולטיפוח הזהות היהודית - ישראלית במערכת החינוך בעיר תל-אביב-יפו. תוכנית תהליכית רב-שלבית, אשר מופעלת זו השנה השנייה.

2.5 שילוב ילדים ובני נוער בסיכון במסגרות חינוכיות ותעסוקתיות

- אכפת הינה יחידה מקצועית באגף החינוך, המטפלת בילדים ובני נוער במצבי סיכון ובני נוער שאינם לומדים במערכת החינוך הפורמלי, במטרה לשלבם או להחזיקם במסגרות חינוכיות ותעסוקתיות. במסגרת היחידה פועלים מדריכי נוער שתפקידם לאתר בני נוער מנותקים ובסיכון, עמם הם יוצרים קשר ומסייעים להם להשתלב, במסלולים 'נורמטיביים' בתחומי השכלה, הכשרה מקצועית ותעסוקה. בתשס"ה טיפלו המדריכים ב-2,956 תלמידים ובני נוער. פעילות המחלקה לקידום נוער בתחום זה התמקדה במספר פעילויות:
- א. **עירוני קריירה - מרכז להכשרה מקצועית לנוער (מע"ן)** - עירוני קריירה פועל בשני מרכזים בעיר. נועד לספק מענה מקיף - חינוכי, מקצועי וטיפולי לבני נוער שאינם לומדים במערכת החינוך הפורמלי. במהלך תשס"ו למדו במסגרות עירוני קריירה 108 בני נוער.
 - ב. **עירוני אקסטרני - מרכזים להשלמת השכלה לבני נוער (תכנית היל"ה)** - עירוני אקסטרני פועל בשלושה מרכזים ברחבי העיר. הלמידה במסגרת זו הינה פרטנית או בקבוצות קטנות, תוך התאמת תכני הלמידה ודרכי ההוראה לצרכי הלומד. ללומדים יש אפשרות להגיע לתעודת השכלה של שמונה, תשע, עשר, ושתים עשרה שנות לימוד, לתעודת מיומנות, וכן להשתלב מסלולים המובילים לבחינות בגרות. הפעילות מתקיימת בשעות אחה"צ והערב. בתשס"ו, למדו בעירוני אקסטרני 202 בני נוער. 5 בני נוער השיגו תעודת בגרות מלאה, 16 בני נוער שולבו מחדש בבתי ספר פורמליים, 22 בני נוער שולבו בעירוני קריירה, 55 בני נוער קיבלו תעודות במסלולים שבין 8 ל-12 שנות לימוד. 47 קיבלו תעודת מיומנות מקצועית. 28 בני נוער סיימו מסלול אישי-יחודי.
 - ג. **אכפת עסקים** - בני נוער שאינם לומדים במערכת החינוך הפורמלי, יכולים להשתלב באחד משלושה מיזמים עסקיים: "דף חדש" (בית דפוס), "חוצה תל-אביב" (שילוט חוצות) ו"קוקיות" (בית מאפה), או בקבוצת עבודה ב"איכילוב". מהות פרויקט היזמות העיסוקית הינה הקמה והפעלה של עסק בו משולבים בני נוער שאינם לומדים במערכת החינוך הפורמלי, בשיתוף גורמים עסקיים בקהילה. המיזמים העסקיים מהווים הזדמנות לחוויות הצלחה בתחומי העבודה, הלימודים והקניית כישורי חיים. בתשס"ו שולבו 46 בני נוער נושרים באחד משלושת המיזמים העסקיים (בית דפוס, שילוט חוצות ובית מאפה) ובקבוצת עבודה ב"איכילוב". המיזמים התעסוקתיים מאפשרים היכרות עם עולם העבודה, התנסות בהקמת עסק והפעלתו, לצד הכנסה כספית והשלמת הכנסה.

- ד. **אכפת תעסוקה** - איתור מעסיקים ידידים ושילוב בני נוער במקומות עבודה תוך ליוויים ע"י צוות טיפולי מקצועי כהכנה והסתגלות לחיי העבודה. התוכנית מופעלת בשני מוקדים, אחד למגזר היהודי והשני למגזר הערבי. בתשס"ו 292 בני נוער פנו לקבלת שרות זה.
- ה. **נקודות מפגש (מועדוני נוער)** - אכפת מפעילה 12 מרכזי ייעוץ והעשרה לנוער בגילאי 12-18, בשכונות ברחבי העיר. המרכזים מהווים בית חם לבני הנוער ומתקיימים בהם מפגשים אישיים עם מדריכי נוער, תכניות מניעה קבוצתיות, תכניות העשרה ופעילויות חברתיות מגוונות.
- ו. **מניעת נשירה** - קציני הביקור הסדיר (קב"סים) פועלים מתוקף חוק לימוד חובה ומטפלים בילדים ובני נוער בגיל 5-18 שאינם מבקרים באופן סדיר במסגרות הלימודיות ובתלמידים הנמצאים בסכנת נשירה. הקב"סים טיפלו בתשס"ו ב-1,412 ילדים ובני נוער. 1,137 (80%) מתוכם הוחזקו או שולבו מחדש בביה"ס פורמליים, 88 (6%) שולבו במסגרות חלופיות של אכפת.
- ז. **אכפת משפחתי (מועדוניות יום משפחתי)** - 17 מועדוניות משפחתיות לילדים בכיתות א' - ה' פועלות בשכונות ברחבי העיר ומשמשות בית חם בקהילה. השירותים הניתנים הם הזנה, העשרה ותמיכה בלימודים. בתשס"ו 250 תלמידים שולבו במסגרות אלו.

המחלקה לקידום נוער פועלת גם בכיוון מניעת התנהגויות סיכוניות ונשירה, פעילותה בתחום זה היא בשני מישורים עיקריים:

- 1. תוכניות קבוצתיות למניעת התמכרויות והתנהגויות סיכוניות לנוער (מסיכון גבוה לסיכוי גבוה)** - אכפת מפעילה בבתי-הספר העל-יסודיים, בחטיבות הביניים ובקהילה תכנית מניעה לנוער בסיכון גבוה להתמכרויות. עובדים למניעת שימוש בסמים (על"מים) בשיתוף צוות בית-הספר ומדריכים טיפוליים, מאתרים בני נוער המצויים בסיכון גבוה להתמכרויות ומבצעים איתם פעילות טיפולית קבוצתית ופרטנית. בתשס"ו - 477 תלמידים עברו את תכנית המניעה לשימוש בסמים ב-11 בתי ספר ו-329 בני נוער השתתפו בתכניות המניעה הקבוצתיות בשכונות.
- 2. פנימיות אכפת** - שלוש פנימיות עירוניות המשמשות בית בעבור ילדים ובני נוער שאינם יכולים לגדול בבתיהם. הפנימיות נותנות מסגרת תומכת בכל תחומי החיים כדי להחזיר את הילדים לביתם מועצמים ועצמאיים. בתשס"ו הפנימיות טיפלו ב-128 ילדים ובני נוער, 80 מהם בנים ו-48 בנות. 31 מהם לומדים בחינוך המיוחד, 21 בכיתות קטנות בחינוך הרגיל ו-76 בחינוך הרגיל.
- 3. תגבור לימודי לנוער בסיכון** - התכנית מיועדת לבני נוער לומדים הנמצאים בסיכון לנשירה. בתשס"ו 69 תלמידים קיבלו תגבור לימודי במגוון מקצועות על-פי צורכיהם האישיים.

מרכז מידע - מרכז מידע מפעיל מערכת ממוחשבת לניהול תיקים טיפוליים של כל הילדים ובני הנוער הנמצאים בקשר טיפולי עם כל אחד מגורמי המחלקה (פרט למועדוני הנוער). באמצעות מערכת המידע מתנהל מעקב אחר הטיפול בילדים ובני הנוער, במטרה לתת את השירות המקסימלי האפשרי לכל אחד מהם. בתשס"ו נהלו במרכז מידע תיקיהם של 2,943 מטופלים. התייחסות מיוחדת ניתנת לבני הנוער שאינם לומדים במערכת החינוך הפורמלי, במטרה להחזירם למסלול נורמטיבי ולשלבם במסגרות חלופיות. בתשס"ו אותרו 714 נוסרים ממערכת החינוך הפורמלית. 9% מהם שולבו מחדש במסגרות החינוך הפורמלי, 28% שולבו במסגרות לימודיות-תעסוקתיות של אכפת, 19% שולבו או הוחזקו במסגרות תעסוקה. 3% עזבו את העיר במהלך שנת הלימודים תשס"ו, 6% שוהים במסגרות מרחיקות (בתי כלא, בתי חולים), 35% נמצאים בקשר עם מדריכי הנוער בנסיגות לשילובם במסגרת נורמטיבית או במסגרות חלופיות. החל בשנת תשס"ד מרכז מידע מפיק שנתון סטטיסטי המציג את נתוני המחלקה לקידום נוער.

2.6 מחשבים בחינוך

להלן פריסת המחשבים בשנת 2006/7 במערך החינוך:
גני ילדים: הותקנו מחשבים בכל גני הילדים בעיר. מספר עמדות מחשב - 425 מחשבים אישיים.

בתי-ספר: קיימים 3,778 מחשבים בבתי"ס יסודיים (כולם מחשבים חדשים), 2,238 עמדות מחשב בבתי"ס על-יסודיים ו-452 מחשבים נוספים במוסדות חינוך אחרים כולל מתנ"סים. בסך הכל בבתי הספר והגנים מצויים 6,441 מחשבים, לא כולל מוסדות אחרים.

מינהל בית-ספרי ממוחשב (מנב"ס): בכל בתי-הספר בעיר הוכנס ציוד מחשובי למזכירות בית-הספר לצורכי מינהל פדגוגי ואדמיניסטרציה. המנב"ס כולל מינהל תלמידים, מורים, ציונים, הערות משמעת וכו', והוא מאפשר תקשורת מחשבית בין המוסדות לבין העירייה ומשרד החינוך, התרבות

והספורט. בבתי הספר בעיר קיימים 369 עמדות מנב"ס: בבתי-ספר היסודיים מצויים 271 עמדות של מנב"ס ובבתי-ספר על-יסודיים 98 עמדות.

2.7 הסעת תלמידים

יחידת ההיסעים מטפלת בארגון הסעות יומיות של תלמידים למוסדות החינוך בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד, וכן מתן כרטיסיות לנסיעה בתחבורה ציבורית. בתשס"ז הוסעו בממוצע ביום כ- 12,480 תלמידים הלך וחזור (בהשוואה לכ-17,000 תלמידים שהוסעו בתשס"ו), מהם כ-8,350 תלמידים מהחינוך הרגיל וכ-4,130 תלמידים מהחינוך המיוחד. קיים מגוון רב בסוגי אמצעי התחבורה בהם מוסעים התלמידים - אוטובוסים, מיניבוסים, מוניות, רכב נכים ועוד. בסך הכל פועלים כ-1,000 מסלולים של איסוף ופיזור התלמידים בעיר.

2.8 פעילות בתחום שיפוץ ועבודות בטיחות בשנת 2006/7

א. בתי ספר וגני ילדים:

בניה חדשה:

- הושלמה הקמת ביה"ס (שלב ב') בית הספר היסודי נעמי שמר בשכונת תל ברוך צפון.
- הושלמה הקמת מרכז לילדים בסיכון בשכונת רמת הטייסים (רח' אשרמן). המרכז הוקם ע"י קרן ת"א לפיתוח בשיתוף עם העמותה לילדים בסיכון, וכולל 4 כיתות גן לילדים אוטיסטים, חדרי טיפולים ופעילות.
- הוקמו 4 כיתות גן בשכונת יד אליהו (רח' הפלמ"ח) ובשכונת רמות צהלה (שוהם) באמצעות קרן ת"א לפיתוח.
- הוקמה ספרייה בביה"ס היסודי אגיאל.

תכנון בניית מוסדות חינוך:

- המשך תכנון הקמת ביה"ס אגיאל על-יסודי.
- תכנון הרחבת חטיבה צעירה בבי"ס בלך.
- תכנון גני ילדים בשכונת כוכב צפון.
- תכנון אולמות ספורט בבתי הספר הפתוח וביה"ס אביב.
- תכנון הקמת אשכול גנים ברמז-ארלוזורוב.

שיפוץ ופיתוח מבנים:

- הושלמה התאמת מבנה ביה"ס נופים (גבעת השלום) בקרית שלום לטובת ילדי ביה"ס רמז וגבעת השלום.
- הוכשרו 14 כיתות גן נוספות ברחבי העיר, בשכונות: יד אליהו, התקווה, נוה אליעזר, שפירא, נוה חן, לב העיר, צפון העיר, אזורי חן, תל ברוך צפון ורמת אביב ג'.
• בוצע שיפוץ משמעותי ב-6 כיתות גן ברחובות שז"ר בורלא והשחר.
- במסגרת תוכנית רב שנתית לשיפוץ חזות בתי"ס בוצעו בין היתר עבודות שיפוצים ופיתוח בבתי"ס הבאים: ביאליק-רוגוזין, בית יעקב ד', אהבת ציון, צבי שפירא, תל נורדאו, ויצמן, אזהרא, גבריאל, עמיאל-רמב"ם, צהלה, רמת אביב ג', ומבנה ביה"ס און הישן הוכשר לטובת ילדי בית ונצואלה-קלישר.
- בתיכון עירוני ט' הוקם מתחם מגרשי ספורט עם דשא סינטטי באמצעות יזם.
- בוצעו עבודות בטיחות תוך דגש על החלפת גגות אסבסט ובטיפול בתקריות אקוסטיות (בי"ס כפיר ובי"ס תל נורדאו). כמו כן, הוקצו משאבים לביצוע עבודות בטיחות בבתי הספר המשותפים.
- בוצעו עבודות פיתוח ושיפוצים בעשרות מוסדות נוספים ברחבי העיר שכללו טיפול בליקויי בטיחות, חשמל, אינסטלציה, ציוד וריהוט ושידרוג מערכות מיזוג האוויר.
- הוקמו והוכשרו ספריות באמצעות קרן ת"א לפיתוח בבתי הספר חשמונאים ותיכון עירוני ד'.
- הושלמה הנגשה (באמצעות רמפה) לנכים בבתי הספר בבלי, איילון, עירוני ד' וגני ילדים ברח' מעפילי אגוז.
- בבתי הספר שז"ר, בבלי, איילון ואילנות הושלמה התאמת כיתות לתלמידים לקויי שמיעה.

ב. מוסדות תרבות, קהילה, נוער וספורט ושירות פסיכולוגי:

- הוכשרה תחנת שירות פסיכולוגי בבית שטראוס (במקום הקריה).
- במסגרת מיתוג מועדוני קידום נוער (אכפת) שופצו המועדונים בשכונות: נוה עופר, עזרא, רמת ישראל, לב יפו וכפיר. בנוסף שופץ חלקית המע"ן בעגימי.
- החלה הקמת המרכז לקולנוע ישראלי (סינמטק) ע"י קרן ת"א לפיתוח.
- החלה הקמת אגף חדש למרכז קהילתי בית פרנקפורט ע"י קרן ת"א לפיתוח. כמו כן, הקרן המשיכה בביצוע עבודות הבנייה של מוזיאון גוטמן.
- הושם דגש על בריכות השחייה והכשרתן לקראת הקיץ ונמשך פרויקט חסכון במים באמצעות התקנת מיכלי איזון למיחזור מי הגלישה.
- הותקנה מערכת מיזוג אוויר חדשה באולם הספורט של מרכז קהילתי נוה אליעזר.

3. גני ילדים עירוניים

בעבר, היינו עדים למגמה של גידול במספר הילדים בגני הילדים העירוניים ובתקופה תשנ"א-תשנ"ד (1994-1991) מספר הילדים בגני הילדים העירוניים הגיע לשיא בהשוואה לעשור האחרון. כמו כן, מספר הגנים היה בשנים אלה הרב ביותר - בממוצע בתקופה זו כ-9,300 ילדים וכ-193 גנים. מתשנ"ה החלה מגמת ירידה הדרגתית הן במספר הילדים בגנים העירוניים והן במספר הגנים, כך שבתשנ"ט מספר הילדים הגיע לכ-7,400 ילדים בכ-176 גנים. החל בסוף שנות ה-90 ותחילת שנות ה-2000 הסתמנה מגמת עלייה במספר ילדי הגנים, כך שבתשס"ז נרשמו 9,158 ילדים ב-207 גנים עירוניים שלמדו ב-326 כיתות. נתונים אלה מצביעים על עלייה בהשוואה לתשס"ה ותשס"ו, הן במספר הילדים בגנים והן במספר הכיתות.

מכלל הילדים בגנים העירוניים והמשותפים בתשס"ז (לוח 14.6), 21.0% בגיל 3, 36.7% בגיל 4 ו-42.3% בגיל 5 ומעלה (גן חובה). הנתונים המקבילים בשנה הקודמת: 20.5% בגיל 3, 34.9% בגיל 4 ו-44.7% בגיל 5. כ-74.8% מהילדים נמצאים בגנים ממלכתיים עבריים, כ-12.6% - בממלכתיים דתיים, 2.4% - בגנים חרדיים, 7.5% - בגנים ממלכתיים ערביים ו-3.7% מהילדים מבקרים בגנים מיוחדים (חושב על בסיס לוח 14.5).

מתשס"ד עד תשס"ו מספר הילדים הממוצע בכיתת גן בגנים הרגילים עמד בסימן עלייה הדרגתית אך איטית (מ-30.3 בתשס"ד ל-32.0 בתשס"ו). בתשס"ז מספר הילדים הממוצע בכיתת גן בגנים הרגילים עמד על 31.1 תלמידים לכיתה. הצפיפות נמוכה במיוחד בגנים המיוחדים (כ-8.0 תלמידים לכיתה) והיא גבוהה במיוחד בגני החינוך הערבי (כ-43.0 תלמידים לכיתה) והחינוך החרדי (כ-36.8 תלמידים לכיתה). בגני החינוך הממלכתי דתי הצפיפות עומדת על 29.4 תלמידים לכיתה, מספר נמוך בהשוואה לשאר המסגרות של החינוך הרגיל.

כ-26% מילדי הגנים מתגוררים ברובע 9 בדרום מזרח העיר ועוד כ-17% ברובע 7 ביפו. בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2) מתגוררים כ-30% מילדי הגנים ובצפון העיר (רבעים 3 ו-4), כ-13%. במרכז ובסביבת התחנה המרכזית (רבעים 5, 6 ו-8) גרים כ-13% מילדי הגנים. פחות מ-1% מילדי הגנים מתגוררים מחוץ לעיר (לוח 14.6).

4. חינוך יסודי

כל בתי-הספר היסודיים בעיר פועלים כבתי"ס בניהול עצמי, המהלך הושלם בתשס"ב עם הצטרפותם של 18 מוסדות החינוך האחרונים לשיטת הניהול העצמי. משמעות המהלך היא שבי"ס הופך להיות מוקד קבלת החלטות מרכזי ויש בידיו האמצעים להגשים את יעדיו ומטרותיו. בת"א-יפו פועלים בתי-ספר בשיתוף ההורים, המורים, התושבים, משרד החינוך, התרבות והספורט ומינהל החינוך, התרבות והספורט בעירייה; 10 מתוכם בפקוח ממלכתי-דתי.

בתשס"ז הסתמנה עלייה מסוימת במספר התלמידים בחינוך היסודי - מ-23,573 בתשס"ו ל-23,967 תלמידים בתשס"ז. גם מספר הכיתות עלה בתשס"ז ל-1,003 בהשוואה ל-976 כיתות בתשס"ו. למעשה, בתשס"ז נמשכה מגמת הגידול שהחלה בתשס"ו, הן במספר התלמידים והן במספר הכיתות בחינוך היסודי העירוני והמשותף בעיר.

מכלל התלמידים בחינוך היסודי, כ-69% לומדים בחינוך הממלכתי, כ-9% בחינוך בממלכתי דתי; כ-12% בחינוך החרדי/עצמאי; כ-5% בחינוך הערבי וכ-5.0% בחינוך המיוחד (מבוסס על נתוני לוח

14.13). הצפיפות הממוצעת בכיתות בחינוך היסודי הרגיל (כולל תלמידי החינוך המיוחד שלומדים בחינוך הרגיל) הייתה בתשס"ז כ-27 תלמידים לכיתה, בדומה לצפיפות התלמידים לכיתה בתשס"ו (לוח 14.13). מספר התלמידים לכיתה בחינוך היסודי לא השתנה לאורך השנים החל בשנות ה-90. הצפיפות בכיתות גבוהה יותר בחינוך הממלכתי עברי (כ-28 תלמידים לכיתה), ונמוכה במעט בחינוך הממלכתי דתי (כ-23 תלמידים לכיתה).

בכיתות החינוך המיוחד שבבתי-הספר היסודיים הרגילים (שכוננו בעבר "כיתות מקדמות" - לוח 14.14) למדו בתשס"ז 733 תלמידים ב-71 כיתות, נתונים המצביעים על מגמת עלייה איטית בהשוואה לשנים קודמות במספר תלמידי החינוך המיוחד (641 תלמידים בתשס"ה ו-714 תלמידים בתשס"ו). חלקם של תלמידי החינוך המיוחד מסה"כ התלמידים בבתי"ס יסודיים רגילים (בכיתות א'-ו') עמד בתשס"ז על 3.2%. הרוב הגדול של התלמידים בכיתות של החינוך המיוחד הם בפיקוח ממלכתי עברי (כ-82%).

בבתי-הספר של החינוך המיוחד למדו בתשס"ו 1,166 תלמידים ב-169 כיתות, ומספר התלמידים לכיתה עמד על 6.9. סה"כ תלמידים בכיתות המיוחדות בחינוך הרגיל ובחינוך המיוחד בתשס"ה עמד על 1,899, המהווים כ-8% מכלל התלמידים בחינוך היסודי.

התפלגות התלמידים בחינוך היסודי הרגיל לפי אזור מגורים (לוח 14.9) היא כדלקמן: ברובע 9 בדרום מזרח העיר התגוררו כ-24%, עוד כ-15% ברובע 7 ביפו, וכ-14% במרכז ובדרום העיר - רבעים 5, 6 ו-8. בעבר הירקון ברבעים 1 ו-2 התגוררו כ-31%, ובצפון העיר ברבעים 3 ו-4 כ-14%. רק כ-3% מהתלמידים התגוררו מחוץ לעיר - אחוז דומה לאחוז של שנת תשס"ו (כ-3%). באופן כללי אחוז התלמידים המגיעים מחוץ לעיר קטן באופן הדרגתי עם השנים - בתחילת שנות ה-2000, אחוז תלמידי החוץ עמד על כ-5%.

חלקם של התלמידים בבתי-ספר ממלכתיים עבריים גדול יחסית בצפון העיר ברבעים 1-4 ובמרכז ברובע 5, ונמוך יחסית ברובע 8 - בסביבות התחנה המרכזית, ברובע 7 - יפו, וברובע 9 - דרום מזרח. מבין 656 התלמידים שהתגוררו בתשס"ז מחוץ לעיר, כ-72% לומדים בבתי-ספר בחינוך העצמאי (חרדי), כ-15% בבתי-ספר ממלכתיים דתיים וכ-13% בבתי-ספר ממלכתיים עבריים.

בתשס"ז הופעל ע"י משרד החינוך והעירייה יום חינוך ארוך ב-25 בתי-ספר (17 של משרד החינוך - "חוק שטרית" ועוד 8 בתי-ספר של העירייה - תוכנית יוחא"י). בסך הכל מדובר ב-269 כיתות, מתוכם 170 כיתות בבתי הספר שהפעילו את יום החינוך הארוך של משרד החינוך ועוד 99 כיתות בבתי-ספר שהפעילו יום חינוך ארוך של העירייה. סה"כ שעות ההוראה השבועיות לכל בתי הספר ביום חינוך ארוך עירוני (יוחא"י) עמד על 895 ש"ש. במסגרת יום חינוך ארוך שעות הלימוד הוקדשו לשלושה תחומים מרכזיים: חיזוק מיומנויות יסוד (חינוך לשוני, מדעים, מתמטיקה ואנגלית); תרבות עברית וערבית; מנהיגות ומובילות חברתית. אחוז הגבוה ביותר מקרב שעות היוחא"י בצפון העיר מוקדש ללימוד השפה האנגלית (27%), במרכז העיר למדעים (27%) ובדרום העיר לשפה העברית/ערבית (36%).

5. חינוך על-יסודי

מספר בתי הספר העל-יסודיים העירוניים ומשותפים בת"א-יפו עמד בתשס"ז על 25. החל בתשס"ג הנתונים על החינוך העל-יסודי בעיר מתייחסים לבתי הספר העירוניים וגם לבתי-הספר העל-יסודיים המשותפים (ראה פרק מקורות והגדרות). לכן, יש לשים לב שאת הנתונים לתשס"ג-תשס"ז לא ניתן להשוות לנתונים משנים קודמות.

בתשס"ז היו כ-18,260 תלמידים בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף, מספר המצביע על צמצום בהשוואה לשנים קודמות (בתשס"ה היו כ-19,500 תלמידים ובתשס"ו היו כ-18,800 תלמידים בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף). סה"כ התלמידים שהם תושבי ת"א-יפו בתשס"ז היה כ-16,380 (89.7%) ועוד כ-1,880 (10.3%) תלמידים שגרו מחוץ לעיר (לוח 14.17). מרבית התלמידים שלמדו בת"א-יפו בתשס"ז וגרו מחוץ לעיר באו מערי הטבעת הפנימית (גזרות מזרחית ודרומית): בת-ים (284), חולון (270), רמת גן (158) והטבעת התיכונה (גזרות מזרחית ודרומית): ראשון לציון (189) ופתח תקווה (141).

מכלל התלמידים תושבי העיר בחינוך העל-יסודי העירוני והמשותף בתשס"ז (לוח 14.17): כ-32% התגוררו בעבר הירקון (רבעים 1, 2), כ-12% בצפון העיר (רבעים 3 ו-4), 4% במרכז (רבעים 5 ו-6), כ-13% ביפו (רובע 7), כ-5% בדרום העיר (רובע 8) וכ-24% התגוררו בדרום מזרח העיר (רובע 9).

בתשס"ו הגיע שיעור הזכאים לתעודת בגרות בקרב תושבי העיר הלומדים ביי"ב (בבתי ספר עירוניים ומשותפים ובבתי ספר פרטיים ואחרים) ל-66%. במגזר היהודי שיעור הזכאים עמד על 67% ובמגזר הלא יהודי על 51% בהתאמה (לוח 14.20). בתשס"ו אחוז הזכאים לבגרות מקרב תושבי העיר הלא יהודים גדל בכ-15% בהשוואה לשנת תשס"ה, בה היו זכאים לבגרות רק 35.7% מהתלמידים הלא יהודים שגרים בעיר. גם בקרב היהודים הייתה עלייה בתשס"ו בהשוואה לתשס"ה, אם כי קטנה יותר (67% בהשוואה ל-63%, בהתאמה).

שיעור הזכאים לבגרות בקרב הלומדים בת"א-יפו בבתי ספר עירוניים ומשותפים הגיע בתשס"ו ל-72% ובקרב הלומדים בבתי הספר העירוניים והמשותפים השש שנתיים שיעור הזכאים אף גבוה יותר ועומד על 78%.

התמדה והמשך הלימודים בבית ספר באזור מגורי התלמיד בחינוך העל-יסודי

הנושא של התמדת התלמידים ופיזורם במערכת החינוך העל-יסודי נבדק ע"י המחלקה לתכנון, הערכה ובקרה של מינהל החינוך התרבות והספורט (לוח 14.19). בתשס"ו, בדומה לשנת תשס"ה, נשמר שיעור נמוך של הנושרים ממערכת החינוך העל-יסודית בחינוך הרגיל, שיעור שעמד על 6% בלבד. נתוני הנשירה ממערכת החינוך מראים על מגמת צמצום לאורך השנים. בתשס"ו ובתשס"ה נשרו מהחינוך הרגיל 6% מסך כול התלמידים בחינוך העל-יסודי בהשוואה ל-7% בתשס"ד, 8% בתשס"ג ו-9% בתשס"ב.

בשנים האחרונות נמצא שחל שיפור ניכר בהתמדת התלמידים בבתי"ס השש-שנתיים, כך שמרבית התלמידים מכל רובעי העיר מסיימים את כיתת יי"ב באותו בית ספר שש-שנתי בו התחילו כיתה ז': בחינוך הרגיל, בתשס"ה חלה עלייה משמעותית בשיעור זה בהשוואה לשנים קודמות, מ-62% בתשס"א ל-75% בתשס"ו. מגמה זו באה לידי ביטוי גם בחינוך המיוחד, מ-13% בתשס"א ל-20% בתשס"ו.

קיימים הבדלים בין רובעי העיר השונים באחוז התלמידים שממשיכים ללמוד בבתי-הספר במקום מגוריהם (לוח 14.18). העירייה משקיעה משאבים רבים בפיתוח מערכת עירונית ענפה שיכולה לשמש את התלמידים המתגוררים בכל האזורים של העיר. ההנחה היא שכאשר תלמידים ממשיכים ללמוד במוסדות על-יסודיים באזור מגוריהם באחוזים ניכרים, הדבר מצביע על כך שמוסדות אלה מתאימים לצורכי התלמידים. לפי הנתונים של תשס"ז נמצא כי הרוב המכריע של התלמידים שממשיכים לבתי ספר על-יסודיים באזור מגוריהם נמצא בעבר הירקון (ברבעים 1 ו-2) - 85%. בצפון העיר (ברבעים 3 ו-4) - 66% מתלמידי האזור המשיכו במוסדות שמצויים באזור מגוריהם ואחוז דומה היה גם ביפו (רובע 7) - 61%. במרכז העיר (ברבעים 5 ו-6 ובאזור שמזרחית לאילון, רובע 9) נמצא כי למעלה ממחצית התלמידים באזורים אלה המשיכו ללמוד במוסדות על-תיכוניים שבקרבת מגוריהם. באשר לדרום העיר (רובע 8) נמצא שמעטים מאד מהתלמידים המשיכו למוסדות באזור המגורים שלהם - 22%. מאז תחילת שנות האלפיים, ניתן לראות שמגמת המשך הלימודים באזור מגורי התלמיד מתחזקת בעיקר בקרב התלמידים שמתגוררים בעבר הירקון ומאידך נחלשת מאד בקרב התלמידים המתגוררים במרכז העיר.

6. חינוך על-תיכוני

מספר התלמידים במוסדות להכשרת כוח אדם להוראה ולגננות בעיר שאינם מעניקים תואר אקדמי מוכר (מוסד אחד) עמד בתשס"ו על 1,357. יש לשים לב שבתשס"ו הנתון אינו כולל את התלמידים שלומדים במוסדות להכשרת כוח אדם להוראה שמעניקים תארים אקדמיים מוכרים. אי לכך, לא ניתן להשוות את נתוני התשס"ו לנתונים משנים שקדמו לשנה זו.

במוסדות חינוך על-תיכוניים אשר אינם מעניקים תארים אקדמיים מוכרים, למדו בת"א-יפו בתשס"ו 5,465 תלמידים ב-37 מוסדות. נתון זה מלמד על עלייה הן במספר התלמידים בהשוואה לתשס"ה (5,144 תלמידים) והן במספר המוסדות בהשוואה לתשס"ה (26 מוסדות). בתשס"ו התלמידים הלומדים במוסדות על-תיכוניים בת"א-יפו מהווים כ-15% מכלל התלמידים במוסדות אלה בישראל.

7. חינוך גבוה

7.1 אוניברסיטת תל-אביב

מספר הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב גדל בהתמדה לאורך השנים: מ-14,160 בתש"מ (1980) ל-17,900 בתש"ה (1985), ול-25,900 בתשנ"ה (1995). מספר הסטודנטים ממשיך לגדול גם בשנים

האחרונות אם כי הגידול הזה מתון באופיו: בתשס"ג (2003) למדו באוניברסיטת תל-אביב כ-27,200 סטודנטים, בתשס"ד (2004) למדו כ-28,300 סטודנטים ובתשס"ה (2005) למדו באוניברסיטת תל-אביב כ-28,670 (לוח 14.23). בניגוד למגמה שתוארה לעיל, בתשס"ו (2006) נרשמה ירידה במספר הסטודנטים באוניברסיטה כך שמספרם עמד על כ-28,000. הסטודנטים שלמדו באוניברסיטת תל-אביב היוו כ-22.9% מכלל הסטודנטים באוניברסיטאות בארץ (122,658). שיעור זה נמוך במעט מהשיעור שנרשם אשתקד ועמד על 23.1%. מקרב הסטודנטים באוניברסיטת ת"א כ-57% למדו לתואר ראשון, 35% לתואר שני, כ-7% לתואר שלישי וכ-1% לתעודה. תחומי הלימוד העיקריים בתשס"ו (לוח 14.26) הם: מדעי החברה (16.1%), עסקים ומדעי הניהול (12.2%), הנדסה ואדריכלות (10.7%), מדעי הרוח (9.5%) ומדעים ביולוגיים (8.4%).

חלקן של הנשים בקרב הסטודנטים באוניברסיטת תל-אביב בתשס"ו (לוח 14.26) דומה לזה של תשס"ה (55.2% ו-55.9%, בהתאמה). הנשים מהוות למעלה ממחצית הלומדים בכל אחד מהתארים (תואר ראשון -55.5%, תואר שני -54.5%, תואר שלישי -53.2%). מקרב מקבלי תעודות אקדמיות באוניברסיטת תל-אביב הרוב המכריע הן נשים המהוות כ-80% מכלל מקבלי התעודות - תעודה ניתנת בסיום הלימודים רק לבעלי תואר אקדמי בתחום ההוראה, הספרנות וכד'.

אחוז הנשים גבוה יחסית במקצועות חינוך והכשרה להוראה (84%), מקצועות עזר רפואיים (83%), שפות, ספרות ולימודים רגיונליים (71%), מדעים ביולוגיים (67%) ואמנות ואומנויות (65%). חלקן נמוך במיוחד בהנדסה ואדריכלות (26%), מתמטיקה, סטטיסטיקה ומדעי המחשב (27%), ומדעים פיסיקליים (32%).

מספר מקבלי תארים אקדמיים באוניברסיטת תל-אביב גדל בהתמדה במהלך השנים. מספר מקבלי התארים בתשס"ו (7,210) גדל, בשיעור של כ-28% בהשוואה לשנת תשס"ס (2000) (5,623). בתשס"ו 3,822 סטודנטים קיבלו תואר ראשון, 2,898 - תואר שני, 259 - תואר שלישי ו-231 - תעודה (לוח 14.28). באוניברסיטת תל-אביב חולקו בתשס"ו כ-22% מכלל התארים שחולקו בכל האוניברסיטאות בארץ בתשס"ו (32,254 תארים).

התפלגות על-פי יבשת המוצא של מקבלי תארים מאוניברסיטת תל-אביב (בקרוב יהודים) בתשס"ו (לוח 14.25) היא כדלהלן: בקרב אלה שיבשת לידת האב אסיה-אפריקה כ-16%, אירופה-אמריקה כ-38% ודור שני בארץ כ-46%. נתונים אלה דומים לנתוני תשס"ה (כ-14%, כ-36% וכ-50%, בהתאמה).

7.2 מכללות אקדמיות

בשנת תשס"ו (2005/06), נערכו שינויים באופן דיווח הנתונים לגבי המכללות המוכרות המעניקות תואר ראשון ושני. עד לשנה זו הנתונים של הסטודנטים והתארים של מוסדות אלה נכללו יחד עם הנתונים של החינוך העל-תיכוני. היות שהתארים של המכללות האקדמיות אינם שונים מהתארים האוניברסיטאיים, הוחלט להציג בנפרד את הנתונים של המכללות האקדמיות המוכרות תחת הכותרת של החינוך הגבוה בעיר.

הנתונים על המכללות האקדמיות בעיר מתייחסים לסטודנטים הלומדים במוסדות הבאים: **א. המכללות האקדמיות** (המכללה האקדמית ת"א יפו, המכללה האקדמית להנדסה בת"א והמסלול האקדמי של המכללה למנהל - קמפוס ת"א). **ב. המכללות לחינוך** (מכללת לוינסקי לחינוך - כולל המדרשה למוסיקה, מכללת סמינר הקיבוצים, מכללת תלפיות - המכללה הממ"ד להכשרת עובדי הוראה, מכללת הוראת הטכנולוגיה מיסודה של המכללה למינהל).

בתשס"ו למדו ב-7 מוסדות אקדמיים 9,464 סטודנטים (לוח 14.24 ולוח 14.27), רובם למדו לתואר ראשון, 9,233 (כ-98%) ומקצתם לתואר שני, 231 (כ-2%). קרוב למחצית הסטודנטים למדו חינוך במכללות לחינוך (46%) בעוד ששאר הסטודנטים למדו במכללות במסלולי מדעי החברה (22%), הנדסה ואדריכלות (17.3%), מדעי המחשב (7.7%) ועסקים ומדעי הניהול (6.4%).

אחוז גבוה של נשים בולט גם במכללות - 60% מהסטודנטים שלמדו בתשס"ו במכללות היו נשים. מקרב כלל הנשים במכללות האקדמיות כ-66% למדו חינוך במכללות לחינוך בעיר, כ-24% למדו מדעי החברה כולל תקשורת וכלכלה, כ-4% למדו עסקים ומדעי הניהול, כ-3% למדו מדעי המחשב ועוד כ-3% למדו הנדסה ואדריכלות.